

Nr 187.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om förbud mot plockning av lingon före viss dag; given Stockholms slott den 21 februari 1930.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till förordning om förbud mot plockning av lingon före viss dag.

Under Hans Maj:t

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

J. B. Johansson.

Bilaga.

Förslag

till

Förordning om förbud mot plockning av lingen före viss dag.

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

Därest förhållandena sådant påkalla till förhindrande av att lingen plockas innan de uppnått lämplig mognad, äger Konungen på framställning av hushållningssällskap och landsting förordna, att inom visst område plockning av lingen, där dessa ej omedelbart förtäras i samband med plockningen, icke må äga rum före dag, som av länsstyrelsen varder bestämd.

2 §.

Har förordnande, varom i 1 § sägs, meddelats, skall länsstyrelsen årligen, efter hörande av hushållningssällskapets förvaltningsutskott, bestämma den dag, intill vilken det i förordnandet innefattade förbudet skall gälla.

Allteftersom omständigheterna därtill föranleda, må dagen bestämmas olika för olika delar av det område, som med förordnandet avses.

Länsstyrelsens beslut skall träda i tillämpning utan hinder av anförda besvär.

3 §.

Överträder någon meddelat förbud mot plockning av lingen, straffes med böter från och med fem till och med femhundra kronor och have tillika förbrutit de plockade lingen eller gälde, där de ej längre äro i hans besittning, deras värde.

Den, som under tid, då han är ställd under tilltal för förseelse, varom i denna paragraf sägs, fortsätter densamma, skall, när han varder därtill lagligen förvunnen, för varje gång stämning därför utfärdats och delgivits fällas till särskilt ansvar.

4 §.

För förseelse, som begås av barn under femton år, svare fader, målsman eller husbonde, därest förseelsen skett med hans vetskap och ej visas kan, att han gjort vad på honom ankommit för att förekomma densamma.

5 §.

Förseelse, varom i denna förordning sägs, åtalas av allmän åklagare, som jämväl har att verkställa beslag å vara, som anses jämlikt § 3 förbruten.

6 §.

Beslagtagna vara må, utan avvaktan å domstols beslut i målet, försäljas å offentlig auktion eller, därest den beslagtagna varan är av obetydligt värde, under hand; börande köpeskillingen, intill dess laga kraft vunnit utslag meddelats, nedsättas hos länsstyrelsen.

7 §.

Böter, som ådömas enligt denna förordning, så ock behållna försäljningssumman för förbruten vara samt värdet av vara, som ej kunnat tillrättaskaffas, tillfalle kronan.

Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

8 §.

Beslut, som meddelas jämlikt 2 §, skall, tillika med erinran om påföljden för förseelse däremot, genom länsstyrelsens försorg på statsverkets bekostnad införas i länskungörelserna och i en eller flera tidningar inom orten samt anslås på lämpliga ställen inom det område beslutet avser.

Sådant beslut skall jämväl meddelas länsstyrelse i angränsande län för att, i den mån anledning därtill förekommer, där offentliggöras på sätt nyss är sagt.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1930.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 21 februari 1930.

Närvarande:

Statsministern LINDMAN, ministern för utrikes ärendena TRYGGER, statsråden LÜBECK, BESKOW, BORELL, VON STEYERN, MALMBERG, LINDSKOG, BISSMARK, JOHANSSON, DAHL.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Johansson anför:

Riksdagen har i skrivelse den 14 februari 1928, nr 17, anhållit, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning angående inskränkning av tiden för skörd av lingon samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

*Tidigare be-
handling av
frågan.*

Den i riksdagens skrivelse berörda frågan har tidigare varit föremål för behandling.

*Motion vid
1913 års riksdag.*

Sålunda föreslogs i en vid 1913 års riksdag inom andra kammaren väckt motion, nr 9, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning och förslag till lag angående fridlysningstider för lingon.

Jordbruksutskottet, till vilket motionen hänvisades, yttrade i utlåtande nr 48 beträffande detta förslag:

Ehuru utskottet i likhet med motionären anser högeligen önskvärt, att lingonskörden måtte så vitt möjligt skonas, till dess den hunnit mogna, och icke, såsom nu flerstädes sker, redan i omoget tillstånd mer eller mindre fullständigt avplockas, håller utskottet före, att motionärens förslag om införande av dylika för varje län bestämda allmänna fridlysningstider i praktiken icke skulle låta sig genomföra. Utskottet behöver i detta hänseende allenast erinra om, hurusom i olika trakter av de mera vidsträckta länen lingonen mogna å ganska olika tider och att till och med i samma trakt de å t. ex. en södersluttning växande lingonen kunna vara färdiga att avplocka veckotal innan de å en norrsluttning växande bären nått sin mognad.

På grund av vad sålunda anförts hemställde utskottet, att motionen ej måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Utskottets hemställan bifölls av riksdagen.

*Motioner vid
1917 års riksdag.*

Vid 1917 års riksdag väcktes inom andra kammaren två motioner angående förbud mot plockning av lingon före viss dag. I den ena motionen, nr 83, föreslogs, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla om utfärdande av en förordning, vari stadgades, att länstyrelsen efter

landstingets hörande skulle äga att inom länet mot vite förbjuda plockning av lingon före viss dag. I den andra motionen, nr 120, hemställdes, att riksdagen ville i skrivelse hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte verkställa utredning, om och i vad mån bestämmelser kunde genomföras i syfte att inom de särskilda landskommunerna i riket lingonplockning före viss, för varje kommun årligen bestämd dag måtte vara förbjuden.

Andra kammarens fjärde tillfälliga utskott, till vilket motionerna hänvisades, yttrade i utlåtande nr 1 följande:

Det i förevarande motioner behandlade spörsmålet har under de senaste åren varit föremål för livlig uppmärksamhet bland befolkningen i landets alla delar. Våra skogsbär och främst bland dem lingonen hava oberoende av kristiden erhållit ett betydande marknadsvärde i följd särskilt av stark efterfrågan på desamma från utlandet. Därför har insikten om nyttan av att tillgodogöra sig skogsbären i de enskilda hushållen inom landet gjort glädjande framsteg under de senare tiderna. I många trakter är lingonplockningen också numera en rätt avsevärd inkomstkälla för den fattigare befolkningen.

Lingonplockningen medför emellertid, såsom den för närvarande försigår, även vissa olägenheter. Konkurrensen om bären antager understundom former, vilka icke kunna anses förenliga med god ordning och hushållning. I mera tätt befolkade trakter med mindre omfattande skogsarealer uppstår årligen en formlig kappränning för att fortast möjligt tillägna sig »skogens röda guld». Det blir bokstavligen en rovplockning, som varken tar hänsyn till bärens tillbörliga mognad och omtanke om återväxten eller till möjligen förefintlig företrädesrätt till de växande skogsbären.

I syfte att ernå reglerande åtgärder, särskilt rörande hittills gällande princip att de växande skogsbären i allmänhet äro fri tillhörighet för vem som vill plocka dem, hava också motioner framförts vid 1899, 1908 och 1913 års riksdagar. Den sistnämnda år väckta motionen föranledde en riksdagskrivelse med hemställan, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning, huruvida och i vilken omfattning ägare och innehavare av jord må kunna beredas skydd mot tillägnande av å deras mark växande vilda bär. De i förevarande utlåtande omhandlade motionerna berörde emellertid alls icke detta spörsmål, och utskottet vill betona, att desamma icke i någon mån tagit ståndpunkt till ovannämnda fråga.

Äro nämligen åsikterna mycket delade rörande lämpligheten av lagstiftning i nyss berörda hänseende, och bör enligt riksdagens mening särskild varsamhet iakttagas vid införande av nya bestämmelser på förevarande område, så torde enigheten beträffande i nu förevarande motioner framförda förslag vara så mycket större.

Frågan om lingonens rätta tillgodogörande äger nämligen nu icke blott en vida större betydelse än förr ur den enskilda hushållningens synpunkt, utan den har därför erhållit och kommer med all sannolikhet att ytterligare erhålla en ganska vittgående nationalekonomisk innebörd. Redan av denna anledning synas de av motionärerna framburna förslagen vara förtjänta av statsmakternas allvarliga och snara beaktande.

Under den nu rådande livliga konkurrensen för att först komma i tillfälle att tillgodogöra sig skörden på de mest givande bärmarkerna plockas bären ofta innan de ens äro halvmogna. Oaktat den eftermognad de plockade lingonen undergå, måste i följd av för tidig plockning en stor del

av dem bortrensas som odugliga. Och vad värre är: produkterna av i förtid plockade lingon bliva av mycket undermålig beskaffenhet till stor skada för så väl den inhemska som den utländska marknaden.

Otvivelaktigt skulle såväl de nationalekonomiska som de enskilda intresena från olika parter avsevärt gagnas av ett statsingripande, som ginge ut på förbud mot lingonplockning före viss dag. Detta förbud bör enligt utskottets mening genomföras snarast möjligt, om det låter sig göra, redan vid innevarande riksdag, i varje fall vid den näst instundande.

Vid stadgande av sådant förbud, som här ifrågasättes, vilket givetvis bör åtföljas av kraftigt verkande bötesbestämmelser för dess överträdande, kan givetvis, såsom också motionärerna påpekat, tiden icke bestämmas lika för alla landsdelar och icke heller fastställas en gång för alla för de olika områdena. Bären mogna tidigare i en landsdel än i en annan, och mognadstiden infaller väsentligt olika i samma trakt under olika år. Det måste därför läggas i lokala myndigheters hand att år för år bestämma den dag, före vilken lingonplockning må vara förbjuden inom angivet område.

Motionärerna synas beträffande områdenas omfattning hava tänkt sig denna antingen, såsom i motion nr 83, utgörande hela län eller, såsom i motion nr 120, med varje landskommun för sig. Med hänsyn till de skiftande klimatiska förhållandena inom samma län, särskilt inom norrländska län med stor areal, som sträcker sig från kustland till fjälltrakt, och med hänsyn till lokala och andra omständigheter, ej minst i gränstrakter mellan olika län och socknar, anser utskottet, att ingendera av de i motionerna angivna områdesbestämningarna bör i förevarande fall finna tillämpning. Vederbörande ortsmyndigheter måste erhålla rätt att för varje län årligen bestämma de områden, för vilka olika tider böra fastställas, vare sig områdena lämpligast bestämmas till hela län, grupper av kommuner eller enskilda kommuner.

Sedan bestämmelser i nu avhandlade hänseende blivit utfärdade, synes det utskottet lämpligast, att deras tillämpning inom olika landstingsområden blir beroende på vederbörande landstings beslut. Det kan nämligen tänkas, att för vissa delar av landet dylika bestämmelser anses onödiga, och avgörandet härutinnan bör därför överlämnas åt landstingen. För övrigt har utskottet den uppfattningen, att det torde vara mest ändamålsenligt, att länsstyrelserna inom de olika länen, efter det från respektive kommunalnämnder infordrade förslag inkommit, för vissa angivna områden bestämma och kungöra dag, före vilken lingonplockning må vara förbjuden. De närmare detaljerna rörande tiden för sådan kungörelses publicering inom de olika länen samt bestämmelserna om länsstyrelsernas i närgränsande län samarbete uti hithörande frågor torde lämpligast ordnas, sedan utredningen i saken blivit verkställd.

På grund av vad sålunda anförts, hemställde utskottet i anledning av motionerna, att andra kammaren måtte för sin del besluta, det riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes snarast låta verkställa utredning, om och i vad mån bestämmelser kunde utfärdas, genom vilka lingonplockning före viss, för lämpligt område årligen av länsstyrelsen bestämd dag skulle vara vid ansvar förbjuden, samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Andra kammaren beslöt för sin del i enlighet med utskottets hemställan,

och beslutet delgavs första kammaren, som hänvisade ärendet till sitt andra tillfälliga utskott. Detta utskott inhämtade yttrande från lantbruksstyrelsen, som uttalade, att ett ingripande från statens sida till förekommande av olägenheterna av den fria bärplockningen syntes vara väl på sin plats. Vidare anförde lantbruksstyrelsen följande:

Vad angår sättet för stadgande av sådant förbud, som här avses, är lantbruksstyrelsen fullt ense med motionärerna därutinnan, att de växlingar, som olika klimatiska och lokala förhållanden inom vårt land framkalla i lingonens mogningstid, icke blott i skilda delar av landet utan jämväl inom en och samma trakt från det ena året till den andra, omöjliggöra ett lagstadgande, som en gång för alla och lika över hela landet fixerar tidpunkten för lingonplockningens frigivande. Fastställandet av dagen, före vilken lingonplockning ej må äga rum, måste uppenbarligen ske årligen och för visst bestämt område efter de lokala myndigheternas hörande.

Särskilt synas förhållandena i Norrland tala för frågens lösning på av utskottet anvisat sätt. De vidsträckta skogsområden, som där finnas, och den i allmänhet mycket glesa befolkningen torde för stora delar av Norrland göra en lagstiftning i förevarande fråga alldeles överflödig, ja det kan rent av tänkas, att den kunde bliva till skada. Sen och ojämn mognad av bären jämte tidigt inträdande nattfroster göra nämligen bärsäsongen i Norrland tämligen kort, och skulle den så ytterligare inskränkas genom förbud mot plockning före viss dag, skulle detta kunna hava till följd, att ännu större mängder lingon finge förfaras, än vad nu är fallet. De vidsträckta arealerna fordra lång skördetid för att bärplockningen där skall kunna medhinnas, och det är förvisso bättre, att i sådana trakter, där tillgången är särdeles riklig, men mognadsperioden kort, även omogna lingon få plockas för att mogna efter, än att de ej få plockas alls utan lämnas att förstöras av frosten. Men även i andra delar av vårt land än Norrland torde förhållandena inom större eller mindre områden vara sådana, att en lagstadgad tidsbegränsning av lingonplockningen på intet sätt är påkallad, och lantbruksstyrelsen vill därför framhålla vikten av att i ett kommande lagförslag i berörda fråga största möjliga inflytande på frågans avgörande lämnas vederbörande kommunala myndigheter.

Under hänvisning till vad sålunda anförts vill lantbruksstyrelsen uttala, att styrelsen för sin del icke har något att erinra mot åvägabringandet av en lagstiftning sådan som den föreslagna.

Med instämmande i den motivering, som andra kammarens utskott förebragt, samt med hänvisning till vad lantbruksstyrelsen ytterligare anförde hemställde första kammarens förenämnda utskott i utlåtande nr 14, att första kammaren måtte biträda andra kammarens i ärendet fattade beslut. Denna hemställan bifölls.

Riksdagens sålunda fattade beslut meddelades Kungl. Maj:t i skrivelse den 4 maj 1917, nr 117.

Riksdagens skrivelse remitterades till länsstyrelserna med anmodan att, efter hörande av vederbörande hushållningssällskaps förvaltningsutskott, avgiva utlåtande i ärendet jämte förslag till de åtgärder, som inom vederbörande län kunde anses erforderliga för ernående av det i skrivelsen angivna ändamål.

I de inkomna utlåtandena tillstyrktes i de flesta fall åtgärders vidtagande i det av riksdagen angivna syfte liksom ock av riksdagen förordade grundlinjer för lagstiftning i ämnet i huvudsak gillades. I några utlåtanden förklarades emellertid lagstiftningen icke vara lämplig eller ens erforderlig, medan i åtskilliga andra framställdes ändrings- och tilläggsförslag.

Handlingarna i ärendet remitterades vidare till lantbruksstyrelsen, som förklarade, att styrelsen av vad i de avgivna utlåtandena anförts icke föranletts frångå sin i sitt föregående utlåtande uttalade mening i ämnet. För närmare utveckling av sin uppfattning rörande innebörden av för den ifrågasatta statsåtgärdens genomförande nödiga stadganden ville styrelsen uttala, att sådana bestämmelser syntes böra åvägabringas att, därest förhållandena inom något hushållningssällskaps område sådant påkallade, länsstyrelsen skulle äga att på framställning av vederbörande landsting eller hushållningssällskaps förvaltningsutskott förordna, att plockning av lingon inom hushållningssällskapet område eller viss del därav icke finge äga rum före dag, som av länsstyrelsen efter vederbörande kommunalnämnders hörande för varje år bleve bestämd. Vidare hölle styrelsen före att, om särskilda omständigheter därtill föranledde, dagen finge bestämmas olika för olika delar av det område, som förordnandet avsåge.

Ärendet anmäldes härefter av chefen för jordbruksdepartementet i statsråd den 5 april 1918. Departementschefen uttalade därvid, att utredningen i ärendet syntes giva vid handen, att åtgärder från det allmännas sida borde vidtagas i syfte att förhindra den allmänt överklagade rovplockning av omogna lingon, som ägde rum inom olika landsändar. Såsom riksdagen i sin skrivelse framhållit, vore lingonplockningen i många trakter av landet en avsevärd inkomstkälla för den fattigare befolkningen, och frågan om lingonens rätta tillgodogörande hade en ej ringa national-ekonomisk betydelse. Det finge ock erinras om, att den årliga exporten av lingon före kriget inbragt omkring 1 miljon kronor. Uppenbarligen låge det såväl i det allmännas som även i de enskildas intresse, att icke lingon av undermålig beskaffenhet tillfördes vare sig den inhemska eller den utländska marknaden. Departementschefen delade ock den uppfattning, åt vilken riksdagen givet uttryck, att ett ingripande från lagstiftningens sida i syfte att förekomma lingonens förtidiga skördande skulle vara till gagn. Fördenskull hade i enlighet med riksdagens hemställan inom jordbruksdepartementet utarbetats ett förslag till lag om förbud mot plockning av lingon före viss dag.

Förslaget hade följande huvudsakliga innehåll: Därest förhållandena inom något hushållningssällskaps område sådant påkallade till förhindrande av att lingon plockades, innan de uppnått lämplig mognad, skulle länsstyrelsen, på framställning av hushållningssällskap och landsting,

äga förordna, att plockning av lingon inom hushållningssällskapets område eller viss del därav icke finge äga rum före dag, som av länsstyrelsen bleve bestämd. Om sådant förordnande meddelats, skulle länsstyrelsen årligen, efter hörande av hushållningssällskapets förvaltningsutskott, bestämma viss dag, intill vilken det i förordnandet innefattade förbudet skulle gälla. Allteftersom omständigheterna därtill föranledde, borde dagen bestämmas olika för olika delar av det område, som avsåges med förordnandet. Straff inträdde för den, som plockade lingon å förbjuden tid, och de plockade lingonen skulle vara förverkade. Bestämmelser om plockningstiden skulle införas i länskungörelserna och i tidning inom orten samt anslås på lämpliga ställen inom det område, bestämmelsen avsåge. Sådan bestämmelse skulle jämväl meddelas länsstyrelsen i angränsande län för att, i den mån anledning därtill förekomme, där offentliggöras på enahanda sätt.

Angående förslaget anförde departementschefen vid nämnda tillfälle ytterligare:

Till en början må nämnas, att jag ej kunnat ansluta mig till det från några län framställda förslaget om generellt förbud mot plockning av omogna lingon. Den lämpliga mognadsgraden lär nämligen ställa sig ganska olika i de olika fallen. Sålunda torde lingon, avsedda att exporteras, helst böra plockas något innan de uppnått full mognad, medan lingon för inhemsk förbrukning anses kunna lämnas att kvarsitta något längre. Härjämte komme stora vanskligheter att yppa sig i fråga om kontrollen å efterlevnaden av ett sådant förbud, särskilt om lingonen plockades för försändning till annan ort, i vilket fall de bruka förpackas, så fort de plockats. Den enda utvägen torde därför vara att följa den av riksdagen angivna metoden eller att, såsom lagförslagets titel angiver, stadga förbud mot plockning av lingon före viss dag.

Syftet med dylikt förbud är, att lingonen skola vara fridlysta ända tills de uppnått en för plockning lämplig mognad. Vad angår möjligheten att utöva kontroll å efterlevnaden av ett förbud i antydd riktning, så torde fall förvisso icke komma att saknas, då det blir förenat med stora svårigheter att bevisa överträdelse av ett meddelat förbud. Men i stort sett synas de uttalade farhågorna beträffande förbudets ineffektivitet icke behöva tillmätas någon större betydelse. Det bör nämligen ihågkommas, att det främst äro de som plocka lingon i stor skala för export, vilka bedriva den rovplockning, som man genom den föreslagna förbudslagstiftningen vill förhindra, och gentemot dem torde det säkerligen icke komma att ställa sig särdeles svårt att anskaffa bevisning i fråga om överträdelse av meddelat förbud. Härjämte torde i många fall kunna förväntas, att markägaren, som har intresse av att å sin mark kunna för egen förbrukning plocka mogna lingon, kommer att hava sin uppmärksamhet fäst på att bären ej plockas å förbjuden tid, och att han anmäler skeende överträdelse. För övrigt torde det icke vara alltför djärvt att uttala den förvissningen att, allteftersom den nu avsedda förbudslagstiftningen tränger djupare in i allmänhetens medvetande, den ock kommer att lojalt respekteras.

Vad härefter angår förbudets så att säga tekniska anordnande, må först

erinras, hurusom i utlåtanden från några län framhållits, att behov av den ifrågasatta lagstiftningen där icke föreligger. Detta förhållande bestyrker lämpligheten av riksdagens mening, att lagstiftningen bör anpassas efter olika lokala förhållanden. Då rätten till bärplockning icke uteslutande tillkommer markägaren, lär dylik anpassning icke kunna åvägabringas på så sätt, att förbudets tillkomst göres beroende av framställning utav vederbörande markägare. Ej heller kan jag tillstyrka förslaget, att beslutanderätten i frågan skulle överlämnas åt kommunalnämnderna. Jag är nämligen ganska förvissad om, att ett stort antal av dem icke komme att taga erforderligt initiativ, och den oreda och de olägenheter i övrigt, som bleve följden, om förbud funnes i vissa men saknades i andra närbelägna kommuner, torde vara alltför uppenbara för att jag skall behöva närmare ingå på dem. I stället synes riktigast att, såsom i flertalet av utlåtandena föreslagits, överlämna åt för större områden representativa korporationer att pröva, huruvida förbud erfordras eller icke. Riksdagen synes hava ansett, att själva avgörandet härom borde uppdragas åt landstingen. Jag vill emellertid häremot framhålla att, då landsting och hushållningssällskap torde få anses företräda olika skiftningar i ortens samhällsliv samt nu förevarande ämne synes nära beröra hushållningssällskapens verksamhetsområde, en samverkan mellan dessa korporationer är önskvärd. En sådan samverkan förutsättes exempelvis i lagen om hingstbesiktningstvång den 23 december 1914. Vidare är att märka, att såväl i sistnämnda lag som i lagen den 28 juni 1907 om bredden av hjulringar å arbetsåtkdon på landet, vilken likaledes för sin tillämpning förutsätter medverkan av ortskorporationer, själva avgöranderätten icke tillerkänts dessa korporationer utan i den förra lagen Kungl. Maj:t och i den senare Kungl. Maj:ts befallningshavande. En dylik anordning synes mig böra vinna efterföljd även i detta fall. Att lägga avgörandet direkt i Kungl. Maj:ts hand synes dock icke här nödvändigt, utan torde det böra uppdragas åt Kungl. Maj:ts befallningshavande, över vars beslut naturligtvis besvär må kunna anföras. I anslutning till dessa grundsatser har 1 § i lagförslaget formulerats. Det bör framhållas, att sådan framställning, som där avses, givetvis kan vara föranledd av ett från Kungl. Maj:ts befallningshavande framlagt förslag. Men en begäran om förbud har synts mig böra föreligga från såväl landsting som hushållningssällskap, för att Kungl. Maj:ts befallningshavande skall kunna utfärda förordnande därom. Vidare må anmärkas, att med dylikt stadgaende kommer det att bero på ortskorporationerna själva att genom påkallande av stadgandets tillämpning inom länet avvända den ofördelaktiga inverkan, som ett i angränsande län meddelat förbud eljest skulle kunna hava för befolkningen i förstberörda län därigenom att lingonplockarna droges dit.

I riksdagsskrivelsen och så gott som enhälligt i utlåtandena anses bestämmandet av den dag, då rätten till plockning skall begynna, böra ankomma på Kungl. Maj:ts befallningshavande, och jag biträder detta förslag. Då emellertid nämnda myndighet tydligen icke själv kan besitta nödig kännedom om de olika mognadstiderna i skilda delar av länet, måste upplysningar därom införskaffas. Eftersom lingonens skördetid växlar år från år och fastställandet av dag för förbudets upphörande alltså lär behöva årligen upprepas samt ärendet måste avgöras skyndsamt, synes den möjligast enkla procedur för upplysningarnas erhållande böra föreskrivas. Ur sådan synpunkt torde förslaget att därför anlita kommunal-

nämnderna icke vara lyckligt. — — — Bättre synes då vara att inhämta upplysningar från hushållningssällskapens förvaltningsutskott, vilka genom sina kretsombud torde hava möjlighet att från olika trakter av respektive län snabbt erhålla erforderliga underrättelser, med stöd av vilka förslag i frågan kan inlämnas. — — — Vid bestämmandet av dagen bör givetvis tillses, att lingonplockningen icke så länge undanskjutes, att övermognad med åtföljande försämring av bärens kvalitet inträder, liksom ock tillbörlig hänsyn bör tagas till att den för export lämpliga mognadsgraden icke försittes. Då lingonens mognad ofta infaller på olika tider inom länet, beroende på klimatiska förhållanden, markens belägenhet m. m., lärers också erfordras, att dagen må kunna bestämmas olika för olika delar av länet, allteftersom omständigheterna därtill föranleda, och förvaltningsutskottets yttrande bör naturligtvis jämväl innefatta förslag härutinnan. Av lätt insedda skäl torde emellertid en så enhetlig dag som möjligt böra eftersträvas, och för detta ändamål kan samarbete med Kungl. Maj:ts befallningshavande i angränsande län vara erforderligt, såvitt angår länens gränsråden.

Även med det tillvägagångssätt, som jag här ovan förordat, torde det emellertid, efter min mening, understundom komma att visa sig förenat med vissa svårigheter att få en fullt lämplig dag bestämd. Sålunda kan ju — för att bara nämna ett exempel — väderleken, sedan dagen för plockningsrättens inträdande bestämts, hava blivit oväntat ogynnsam eller gynnsam för lingonens mognad och dagen sålunda bliva för tidigt eller för sent utsatt; en längre nederbördsperiod försenar mognaden, medan åter en varm, torr period påskyndar densamma. Jag håller dock före, att man i regel torde några veckor i förväg kunna något så när bedöma, när lingonen bliva färdiga att plockas. — — —

Förslaget att fridlysning icke skulle innefatta förbud mot plockning av lingon för egen förbrukning, kan jag icke biträda, enär kontrollen därigenom skulle i hög grad försvåras. Ej heller synes, såsom från vissa håll föreslagits, markägaren eller hans rättsinnehavare böra tillerkännas någon undantagsställning gentemot ett meddelat plockningsförbud.

Då det är av vikt, att ett meddelat plockningsförbud varder i största möjliga utsträckning bekant för ortsbefolkningen, hava i förslaget intagits föreskrifter angående det sätt, varpå bekantgörandet skall verkställas. Härvid har det icke ansetts lämpligt att en gång för alla bestämma viss tid, inom vilken det årliga kungörandet av dag för förbudets upphörande skall ske; de förhållanden, som härutinnan äro av betydelse, kunna ju avsevärt växla från ett år till ett annat, och för övrigt lärers i varje fall Kungl. Maj:ts befallningshavande icke underlåta att såvitt möjligt tillse, att kungörandet sker i god tid.

De i förslaget stadgade påföljderna för överträdelse av plockningsförbud lära icke behöva motiveras. Endast det må framhållas, att förslaget om straffrihet för plockning av enstaka bär eller mindre kvantiteter därav ansetts av praktiska skäl icke kunna tillmötesgå. — — —

Slutligen bör erinras att, därest behov av lingonens fridlysning icke längre skulle anses föreligga, Kungl. Maj:ts befallningshavande bör äga att på framställning av hushållningssällskapet och landstinget upphäva meddelat förordnande om plockningsförbud. Då en dylik rätt lærers ligga i sakens natur, har det ansetts överflödigt att intaga något direkt stadgande härom i förslaget.

På departementschefens hemställan förelades förslaget 1918 års lagtima riksdag genom Kungl. Maj:ts proposition nr 231.

I anledning av denna proposition väcktes inom riksdagen flera motioner, av vilka en innefattade yrkande om avslag och en annan avsåg sådan ändring i föreliggande lagförslag, att ägare eller innehavare av lingsonbärande mark måtte vara oförhindrad att å denna mark plocka för egen förbrukning avsedda lingson före den dag, som eljest kungjordades som tillåten för lingsonplockning.

Jordbruksutskottet yttrade i sitt utlåtande, nr 82, över propositionen jämte i anledning av densamma väckta motioner, att utskottet funne de i det framlagda lagförslaget innehållna bestämmelserna i allmänhet väl motiverade. Sälunda ansåge utskottet i likhet med departementschefen det vara riktigast, att avgörandet lades i länsstyrelsens hand, men att förordnande om förbud av här ifrågavarande slag förutsatte en begäran härom från såväl landsting som hushållningssällskap. Ävenså syntes dagen för förbudets upphörande lämpligen böra bestämmas årligen efter hörande av vederbörande hushållningssällskaps förvaltningsutskott. Det motionsvis väckta yrkandet om viss företrädesrätt till lingsonplockning för ägare eller innehavare av lingsonbärande mark kunde utskottet icke biträda. Utskottet hemställde, att riksdagen måtte antaga det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget med ett par mindre ändringar, till vilka jag i det följande återkommer.

Vid frågans behandling i riksdagen stannade emellertid kamrarna i olika beslut, i det att andra kammaren biföll utskottets förslag, medan första kammaren avlog såväl utskottets som Kungl. Maj:ts förslag. Frågan hade alltså förfallit.

Motion vid
1927 års riksdag.

Frågan angående lagstiftning om inskränkning av tiden för skörd av lingson upptogs ånyo i en vid 1927 års riksdag inom andra kammaren väckt motion nr 243.

Första lagutskottet anförde i utlåtande nr 29 över motionen följande:

Enligt utskottets mening föreligger i fråga om tillgodogörandet av lingsonkörden ett missförhållande därutinnan, att bären avplockas, innan de uppnått lämplig mognad. Med hänsyn till det betydande värde ett riktigt utnyttjande av lingsonen äger såväl ur nationalekonomisk synpunkt som i den enskilda hushållningen, bör detta missförhållande undanröjas.

Såsom den lämnade redogörelsen giver vid handen, framlade Kungl. Maj:t år 1918 för riksdagen förslag till lag om förbud mot plockning av lingson före viss dag, vilket förslag emellertid icke vann riksdagens bifall. Vid kamrarnas överläggningar anmärktes mot förslaget huvudsakligen, att svårigheter mötte för bestämmande av den tid, då plockningen skulle få taga sin början, vartill komme, att det slutliga avgörandet måste träffas så tidigt, att beslutet kunde komma till allmän kännedom före plockningstidens början.

Frågan om tillgodogörandet av lingson har länge varit föremål för stridiga meningar inom riksdagen. Det är emellertid tydligt, att ju mer lingson stiga i värde, desto mer framstår önskvärdheten av att man icke till-

godogör sig dessa bär förr än de nått den mognad, att de bäst lämpa sig för skörd. Denna tidpunkt växlar givetvis för de olika åren och med hänsyn till olika väderleksförhållanden. Det lärer därför vara nödvändigt att överlåta åt vederbörande länsstyrelser att efter hörande av hushållningssällskapens förvaltningsutskott för varje år utfärda föreskrifter om tidpunkten för inträdandet av den tillåtliga skördetiden.

De emot utfärdande av dylika föreskrifter förut framställda betänkligheterna synas utskottet icke övertygande. Utskottet finner sig alltså kunna förorda införande av förbud mot plockning av lingon före viss tid. Beträffande innehållet av en blivande lagstiftning i ämnet synes 1918 års förslag kunna vara vägledande vid den omprövning, som nu torde böra ägnas denna fråga.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställde utskottet, att riksdagen, i anledning av motionen, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t an hålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning angående inskränkning av tiden för skörd av lingon samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Vid frågans behandling i riksdagen stannade emellertid kamrarna i olika beslut, i det att första kammaren avsåg utskottets hemställan, var- emot andra kammaren biföll densamma. Frågan hade alltså förfallit.

Även vid 1928 års riksdag upptogs frågan i en inom andra kammaren väckt motion, nr 41. I denna anfördes efter en redogörelse för frågans tidigare behandling följande:

*Frågans be-
handling vid
1928 års riks-
dag.*

De missförhållanden, som betingat tidigare framställningar till riksdagen, kvarstå emellertid icke blott i oförminskad utan i skärpt grad. Särskilt är detta fallet med den mest betydande och ekonomiskt värdefullaste tillgången, lingon. Genom de förbättrade kommunikationerna har invasionen av lingonplockare från städer och större orter nått sådan omfattning, att ortens eget folk icke blott löper fara att alldeles utestängas från sin näraliggande tillgång, utan därjämte förstöres kvaliteten mer och mer genom en orimligt tidig plockning. Sålunda förekommer nu allmänt, att skaror av lingonplockare förena sig om lastbilar eller omnibus för att komma ut till lingonmarkerna och uppträda där ofta på ett sätt, som vittnar om rena rättslösheten. Även om man av ena eller andra skälet icke vill gå in för en obegränsad äganderätt till bårtillgången, måste det å andra sidan vara ett klart samhällsintresse att ingripa. Då genom för tidig plockning skördens kvalitet och värde så avsevärt reduceras, som är förhållandet, bör lagstiftningen reglerande och skyddande ingripa. Vi yttrade härom i motion till 1927 års riksdag följande ord, som kvarstå med oförminskad giltighet:

»Med den allmännare användningen av bärplockningsapparater har frågan om åtgärder för ett rationellare tillvaratagande av lingonskörden nått ökad aktualitet. Vi bortse härvid från det knappast fullständigt utredda spörsmålet om dessa apparaters förmenta skada för bärriset och därav följande förminskade bärskördar särskilt av lingon ehuru dessas användning synas utgöra en näraliggande orsak till den minskade och till synes allt oftare felslagna lingonskörden. Plockningsapparaternas ofördelaktiga inverkan på lingonskördens kvalitet är däremot obestridlig och

sammanhänger med lingonens allt allmännare skördande i omoget tillstånd. Övriga skogsbär såsom hallon och blåbär kunna ej skördas omogna av det enkla skälet, att de då bli onjutbara och osäljbara, beroende på att de sakna egenskapen att kunna i samma mån som lingonen eftermogna. Med dessa är förhållandet annorlunda. Omoget eller halvmoget plockade lingon, som förvaras ljust och utbredda, eftermogna i så måtto att de erhålla den för mogna lingon utmärkande djupröda färgen men på intet vis dessas kvalitet. På så sätt behandlade lingon, och detta tenderar bli huvudparten av åtminstone i södra och mellersta Sverige skördade, lämna vid inkokningen en synnerligen mindervärdig produkt.

Genom den ständigt ökade konkurrensen om lingonen har tiden för deras skördande alltjämt förskjutits bakåt, så att för närvarande huvudparten skördas ända till tre å fyra veckor före mognaden. Denna senare infaller i stort sett vid tiden för havreskörden, men redan vid tiden för rågmognaden eller ännu tidigare är plockningen i full gång. För att få något med tvingas då lite var ut till lingonskörden, även sådana som klart inse, att kvaliteten förstöres genom otillräcklig mognad.

Så länge handplockningen allmänt förekom var den påpekade olägenheten mindre framträdande. Vid handplockning samverkar öga och hand därhän att plockaren blott ser de rödare bären, de omogna vita och svagare färgade observeras ej och bli sålunda kvar till senare mognad.

Med apparaten räfsas däremot alla bär med, alldeles oberoende av mognadsgraden. En granskning av sådana bär omedelbart efter plockningen måste säga en var, att skörden verkställdes alldeles för tidigt. Visserligen eftermogna bären i fråga om färgen men ej i övrigt, och av sådana bär beredd lingonsylt blir på intet sätt jämförlig med av fullmogna bär beredd vara, utan tunn och vattnig med sega bärskinn och av dålig smak.

Detta inse flertalet bärplockare, men, säger man, 'vad skola vi göra?' 'Skynda vi oss ej, komma hela härskaror plockare och ta bort vartenda bär; skall vi få något med, måste vi plocka för tidigt, fastän vi inse det fördärliga däri.' Och de tillägga vanligen: 'Kan inte riksdagen stifta en lag som förbjuder den förtidiga plockningen? Förr blir ingen reda eller nytta med lingonskörden.'

Innan vi gå vidare på detta spörsmål om förbud att före viss tid skörda lingon vilja vi betona, att härmed ingen som helst inskränkning inträder i den sedvanerätt, som betraktar skogsbären som allmän egendom. Tidsbegränsningen drabbar nämligen alla lika.

Mot sådan tidsbegränsning reses vanligen den invändningen, att bären mogna olika på skilda orter och i olika lägen och att det därför är olämpligt att fastslå viss tid för plockningens början, vartill kommer att mognadstiden på samma ort förskjutes på grund av tidig eller sen vår, sommartemperatur m. m. Detta är riktigt men utgör intet som helst avgörande hinder, om blott lagbestämmelserna givas nödig smidighet. För detta ändamål bör sålunda tidsbestämningen överlätas åt ortsmyndigheter, varvid vi tänkt oss att bestämmanderätten överlämnas åt Konungens befallningshavande, som efter yttrande av hushållningssällskapets förvaltningsutskott utfärdar kungörelse om tid när plockningen får börja. Genom respektive underavdelningar kunna förvaltningsutskottet införskaffa fullt tillförlitliga uppgifter om skördeförhållandena i olika orter. Kungörelse om tid för skördens påbörjande bör kunna utfärdas senare delen av juli eller början av augusti. Större svårigheter att på förhand bestämma lämplig skördetid föreligga icke. Detta kan lätt bedömas

dels på grund av sommartemperaturen, dels, och icke minst, genom lingonmognadens förut påpekade sammanfallande med havremognaden.

Vid denna frågas tidigare behandling hava ytterligare ett par invändningar gjorts. Dels har det framhållits, att bären mogna betydligt tidigare t. ex. i en södersluttning än inne i skogen, dels ock att en tidsbegränsning skulle kunna medföra, att ej hela skörden kan tillvaratagas av brist på arbetskrafter. Lingonen äro emellertid på grund av sin höga garvsyrehalt och andra egenskaper synnerligen hållbara och bli egentligen aldrig övermogna på så sätt att därigenom kvalitetsminskning inträder. Från mognaden till frosten hålla sig bären i stort sett friska. Om bären på en södersluttning sålunda skulle bli något 'hårt' mogna, innebär detta endast en fördel.

Den andra invändningen om kortare tid för skörden är åtminstone för södra och mellersta Sverige av underordnad betydelse. För skörden mobiliseras under alla omständigheter mer än tillräckliga arbetskrafter för att även under den något beskurna tiden hinna tillvarataga lingonen, vadan farhågor därutinnan äro obefogade.

Det torde emellertid böra övervägas, huruvida icke lagens tillämpning, såsom skett i vissa andra fall, t. ex. i lagen den 20 juni 1918 om utrotande av berberisbusken å viss mark, bör göras beroende av framställning från vederbörande hushållningssällskap. Därigenom skulle måhända en smidigare anpassning efter ortsförhållandena kunna vinnas.

Det torde måhända komma att invändas att lagens efterlevnad blir svår att övervaka. Därest lämplig påföljd för överträdelse stadgas, torde några större svårigheter i detta avseende icke vara att befara. Den rådande konkurrensen om bären lär nog utan vidare medföra, att överträdelser anmälas till beivran.

Slutligen vilja vi påpeka, att en begränsning av plockningstiden i ovan antytt syfte måste anses vara av en viss nationalekonomisk betydelse. Lärdomarna från vår smörexportmarknad tala sitt tydliga språk om betydelsen av att föra endast fullgoda varor i export.»

Vid utredningen torde också böra övervägas, huruvida någon förmånsrätt vid utnyttjandet av bärtillgången kan tillförsäkras jordägaren.

Med ett eventuellt bifall till de av oss föreslagna åtgärderna kvarstår visserligen olägenheten, att invasionen av utomstående plockare kan i nästan oförminskad grad äga rum. Men man vinner dock den obestriddliga fördelen, att alla, som använda vare sig självplockade eller inköpta lingon, erhålla en fullgod vara. Sådan står under nu rådande förhållanden mången gång icke att uppbringa, emedan hela bärtillgången skördas i förtid, en misshushållning, vilken bör kunna avlägsnas och som därjämte inverkar synnerligen menligt på våra exportmöjligheter för lingon. Vi ha icke råd att genom sådan misshushållning väsentligt reducera det eljest betydande värdet av landets lingonskörd.

På grund av det anförda hemställde motionärerna, att riksdagen måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte skyndsamt utarbета och för riksdagen framlägga förslag till lag angående inskränkning av tiden för skörd av lingon i huvudsaklig överensstämmelse med de av motionärerna anförda synpunkterna.

Första lagutskottet yttrade i utlåtande nr 8 över motionen, att utskottet till den i motionen väckta frågan intogo samma sändpunkt som före-

gående år och alltså förordade en utredning i ämnet. Denna utredning borde dock, enligt utskottets mening, icke, såsom i motionen antyddes, utsträckas att omfatta jämväl spörsmålet huruvida någon förmånsrätt vid utnyttjandet av bärtillgången kunde tillförsäkras jordägaren, ett spörsmål som syntes främmande för syftet med den av utskottet förordade utredningen. Utskottet hemställde därför, att riksdagen, i anledning av motionen, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning angående inskränkning av tiden för skörd av lingon samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Utskottets hemställan bifölls av riksdagen.

Förnyad utredning.

Riksdagens skrivelse har remitterats till lantbruksstyrelsen ävensom samtliga länsstyrelser med anmodan att avgiva utlåtande i ärendet. Lantbruksstyrelsen har före avgivandet av sitt utlåtande infordrat yttrande från hushållningssällskapens förvaltningsutskott, vilka samtliga, med undantag av Jämtlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott, till lantbruksstyrelsen inkommit med yttranden.

Hushållningssällskapens förvaltningsutskott och lantbruksstyrelsen.

För de sålunda av *hushållningssällskapens förvaltningsutskott* avgivna yttrandena lämnar lantbruksstyrelsen i sitt utlåtande följande redogörelse:

Samtliga hushållningssällskap utom Stockholms läns och stads hava framhållit, att missförhållanden råda beträffande skörden av lingon, i det att särskilt i mera tätt bebyggda trakter bären till följd av rådande konkurrens skördas i omoget tillstånd.

Uppsala, Östergötlands, Jönköpings och Kronobergs läns, Kalmar läns norra, Kalmar läns södra, Blekinge och Hallands läns, Älvsborgs läns norra, Skaraborgs, Värmlands, Örebro, Kopparbergs, Gävleborgs och Västernorrlands läns hushållningssällskap hava i huvudsak tillstyrkt åtgärders vidtagande i det av riksdagen angivna syfte och enligt de riktlinjer, som uppdragits i propositionen till 1918 års lagtima riksdag.

Kristianstads, Malmöhus samt Göteborgs och Bohus läns, Älvsborgs läns södra, Västmanlands, Västerbottens och Norrbottens läns hushållningssällskap hava emellertid förklarat en dylik lagstiftning icke vara lämplig eller ens erforderlig.

Stockholms läns och stads, Södermanlands samt Gotlands läns hushållningssällskap hava, utan att direkt avstyrka föreslagna bestämmelser, likväl dragit i tvivelsmål möjligheten såväl att genom lagstiftning, på sätt nu föreslagits, förhindra för tidig skörd av lingon som ock att övervaka dylika bestämmelsers efterlevnad.

Utav de hushållningssällskap, som i stort sett anslutit sig till tanken om ävägbringande av en lagstiftning i ämnet, hava särskilda synpunkter framförts av Uppsala och Kronobergs läns, Älvsborgs läns norra, Örebro läns och Västernorrlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott, vilka med avseende härå anfört:

Uppsala läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott, att alternativt ett allmänt gällande förbud borde utfärdas mot skördande av uppenbarligen omogna lingon;

Kronobergs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott, att länsstyrelsens förordnande om förbud för lingonplockning under viss tid inom ett hushållningssällskaps område borde grundas allenast på framställning av vederbörande hushållningssällskaps förvaltningsutskott, då förevarande spörsmål fölle under lanthushållningen;

Älvsborgs län norra hushållningssällskaps förvaltningsutskott att, såvitt anginge sällskapets område, tiden för lingonskörden början torde kunna bestämmas till den 1 september, enär erfarenheten visat, att vid denna tidpunkt lingonen inom hushållningssällskapets område brukade vara »något så när mogna och med stor säkerhet ej övermogna»;

Örebro läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott, att de kommunala myndigheterna borde få största möjliga inflytande vid tillämpningen av en blivande lag i ämnet, samt att det för fastställandet av den lämpliga tidpunkten för påbörjande av lingonskörden torde vara nödvändigt att årligen höra kommunalnämnderna i respektive kommuner;

Västernorrlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott, att det torde möta avsevärda svårigheter att ernå effektiv uppsikt över den ifrågasatta lagens efterlevnad, men att dessa svårigheter i viss grad skulle kunna övervinnas, därest lagens tillämpning begränsades till sådana trakter, där de nuvarande olägenheterna i alldeles särskild grad framträdde.

De hushållningssällskap åter, som avstyrkt den ifrågasatta lagstiftningen, hava såsom motiv för avslag framhållit de stora svårigheterna för vederbörande att så lång tid i förväg, som erfordrades för inhämtande av yttrande från de såsom sakkunniga föreslagna samt kungörande, fastslå den för skörd av lingon lämpligaste tidpunkt, varjämte Göteborgs och Bohus samt Västmanlands och Norrbottens län hushållningssällskap betonat vanskligheten att övervaka en blivande lags efterlevnad. Därjämte har ytterligare anförts:

av Västmanlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott, att upplysning vore att förorda framför lagstiftning å detta område, samt

av Norrbottens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott, att på grund av de hastiga omkastningarna i väderleken, som förekomme inom hushållningssällskapets område, lingonskörden skulle mera skadas än gagnas genom införandet av en tidsbegränsning för densamma.

Ehuru av föreliggande riksdagsskrivelses avfattning att döma utredningen icke avsetts omfatta annat än föreslagen inskränkning av tiden för skörd av lingon, hava likväl åtskilliga hushållningssällskap yttrat sig jämväl över frågan om markinnehavares ägande- eller företrädesrätt till a hans mark växande vilda bär.

Därvid har framhållits:

av Jönköpings och Kronobergs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott, att ett förbud för plockning av lingon före viss dag icke borde gälla markägarna eller, därest detta ej läte sig göra, att dessa måtte förbehållas förmånsrätt till plockning under exempelvis 7—10 dagar;

av Kristianstads läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott, att lingonen liksom all annan gröda borde anses tillhöra markägaren och lämnas i okvald besittning åt denne;

av Skaraborgs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott, att förmånsrätt till skörd av vilda bär visserligen borde tillerkännas markägaren, men att en dylik förmånsrätt icke torde kunna tillerkännas denne i en

lagstiftning, som endast avsåge bestämmandet av en tidpunkt för bärens plockning;

av Västerbottens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott att, därest äganderättsprincipen tillämpades jämväl i fråga om skogsbären, rådande missförhållande beträffande skörden av lingonen skulle lösas av sig självt; samt

av Norrbottens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott att, så länge ägarens företrädesrätt till bären ej föreläge, något personligt intresse ej funnes för efterlevandet av en lag angående begränsning av skördetiden för lingon.

Jämtlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har senare på anmodan av länsstyrelsen i länet avgivit yttrande. I detta framhåller förvaltningsutskottet, att beträffande lingonplockningen inom sällskapets område missförhållanden råda huvudsakligen i de mera tätt bebyggda trakterna, men att inom större delen av länet på grund av befolkningens glesboddhet och de stora markområdena några svårigheter icke förefinnas. För Jämtlands län torde de områden, inom vilka lämpligen lingonplockning före viss dag kunde vid ansvar förbjudas, bliva ganska begränsade, då eljest på grund av rådande klimatiska förhållanden ett bestämt angivande av tidpunkten för lingonplockningen kunde medföra fara för att antingen lingonskörden ändock tillätes för tidigt och sålunda syftet med en lagstiftning om inskränkning av tiden för skörd av lingon ej vunnit eller ock för sent, då lingonen vore skadade av frost, och sålunda även då en dylik lagstiftning ej medförde åsyftad nytta.

I anslutning till redogörelsen för de av hushållningssällskapens förvaltningsutskott avgivna yttrandena påpekar *lantbruksstyrelsen* i sitt utlåtande, att styrelsen i sitt 1917 till första kammarens andra tillfälliga utskott avgivna yttrande förklarat sig icke hava något att erinra mot åvägbringandet av då föreslagen lagstiftning i ämnet, men likväl påvisat, att en dylik lagstiftning kunde innebära vissa olägenheter, samt anför ytterligare:

Den nu gjorda utredningen tyder på, att stor osäkerhet råder beträffande lämpligheten att införa bestämmelser, som inskränka tiden för skörd av lingon. Det synes lantbruksstyrelsen, som om svårigheterna vore av den art, att, även om de lokala myndigheterna skulle enas om framställning till vederbörande länsstyrelse att plockning av lingon inom hushållningssällskaps område eller viss del därav icke finge äga rum före dag, som av länsstyrelsen bestämdes, länsstyrelsen det oaktat ej skulle kunna på ett tillfredsställande sätt meddela föreskrifter i förevarande hänseende. Det torde nämligen vara synnerligen svårt att på sätt, som erfordrades, vektor i förväg söka beräkna, när lingonen inom olika delar av ett län kunde anses bliva mogna, när ett flertal oberäkneliga faktorer inverkar härpå. Om härvid tilläventyrs den tidpunkt, intill vilken förbud för plockning av lingon skulle gälla, sålunda bleve för långt framflyttad, skulle givetvis olägenheter av allvarlig beskaffenhet därigenom kunna uppstå.

Vad som förekommit, sedan lantbruksstyrelsen avgav sitt förberörda yttrande i samma ämne, har kommit styrelsen att ställa sig ännu mera tveksam gentemot lämpligheten av de föreslagna bestämmelserna. Därest

i allt fall lagstiftning i ämnet anses böra komma till stånd, finner lantbrukstyrelsen under alla omständigheter angeläget, att bestämmelserna, på sätt i Kungl. Maj:ts proposition nr 231 vid 1918 års riksdag föreslagits, göras fakultativa och beroende av framställning från såväl hushållnings-sällskap som vederbörande landsting.

Länsstyrelserna hava i sina utlåtanden intagit mycket olika ståndpunkter i förevarande fråga.

Tillvaron av missförhållanden med avseende å lingonskördens tillvaratagande vitsordas av länsstyrelserna i *Östergötlands, Jönköpings, Hallands, Älvsborgs, Värmlands* och *Gävleborgs* län. Länsstyrelsen i Jönköpings län anser frånvaron av reglerande bestämmelser därom medföra icke endast att stora ekonomiska värden årligen gå till spillo utan även ett för varje år allt mer och mer framträdande oefterrättlighetstillstånd. Där- emot förklara länsstyrelserna i *Stockholms, Blekinge, Malmöhus, Jämtlands* och *Norrbottnens* län den föreslagna lagstiftningen för dessa läns vidkommande sakna nämnvärd betydelse.

Lagstiftning om inskränkning av tiden för skörd av lingon tillstyrkes av länsstyrelserna i *Uppsala, Jönköpings, Kronobergs, Hallands, Värmlands* och *Gävleborgs* län. Länsstyrelsen i *Kalmar* län säger sig ej hava något att erinra mot, att åtgärder vidtagas i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, som angivas i riksdagskrivelsen. Länsstyrelsen i *Västernorrlands* län hyser tvekan, huruvida lagstiftning i ämnet bör komma till stånd, men anser sig likväl, med hänsyn till det från flera håll vitsordade behovet av åtgärder i syfte att förhindra plockning av omogna lingon, icke böra avstyrka införandet av lagbestämmelser om inskränkning av tiden för lingonskörden. Länsstyrelsen i *Västerbottens* län anser ett fastställande av viss tid för lingonplockningens början inom länet icke lämpligen kunna genomföras, men förklarar, att, då av utredningen i ärendet synes framgå att en reglering med hänsyn till förhållandena i sydligare län är oavvislig, länsstyrelsen icke vill avstyrka den ifrågasatta lagstiftningens genomförande.

Däremot avstyrka länsstyrelserna i *Kristianstads, Göteborgs och Bohus, Örebro* och *Västmanlands* län lagstiftning om förbud mot plockning av lingon före viss dag. Länsstyrelserna i *Södermanlands* och *Jämtlands* län förklara, att de ställa sig synnerligen tveksamma beträffande lämpligheten av den ifrågasatta lagstiftningen. Tveksamma om dennas lämplighet äro även länsstyrelserna i *Gotlands, Blekinge, Älvsborgs, Skaraborgs* och *Kopparbergs* län. Länsstyrelsen i *Stockholms* län anser det nästan utslutet att genom lagstiftning råda bot på förekommande missförhållanden, och länsstyrelsen i *Östergötlands* län utalar som sin mening, att det knappast är möjligt att på ett tillfredsställande sätt lagstifta i ämnet.

De länsstyrelser, som sålunda avstyrka lagstiftning om förbud mot plockning av lingon före viss dag eller ställa sig tveksamma beträffande lämpligheten av dylik lagstiftning, anföra allmänt såsom skäl för sin

ståndpunkt de svårigheter det komme att möta dels att på ett tillfredsställande sätt bestämma den tidpunkt, då lingonen skulle anses mogna för skörd, dels ock att övervaka efterlevnaden av ett förbud mot plockning av lingo före viss dag. Svårigheterna i förstnämnda avseende komme, enligt länsstyrelsens i *Örebro* län förmenande, att medföra, att ett dylikt förbud icke skulle gagna utan fastmera försvåra ett önskvärt tillgodogörande av lingonskörden. Även länsstyrelserna i *Västmanlands* och *Jämtlands* län framhålla, att av nämnda skäl ett förbud kunde komma att medföra allvarliga olägenheter. Att svårigheter i berörda avseenden komme att möta anse även flera av de länsstyrelser, som tillstyrkt lagstiftning i ämnet. Å andra sidan finnas även länsstyrelser, vilka göra gällande, att svårigheterna ej äro betydande. Sålunda anför länsstyrelsen i *Hallands* län följande:

Lantbruksstyrelsens farhåga, att länsstyrelserna icke skulle kunna på ett tillfredsställande sätt meddela föreskrifter i förevarande avseende, kan länsstyrelsen icke finna välgrundad. Länsstyrelsen kan icke finna, att någon större svårighet härutinnan föreligger, ty länsstyrelsen kan genom inhämtande av upplysningar dels från hushållningssällskapets förvaltningsutskott och dels från landsfiskaler och andra med orternas förhållanden väl förtrogna personer hålla sig fullt underkunnig om förhållandena. Dylika underrättelser inhämtas mycket hastigt per telefon. Kungörelse kan komma in i tidningarna redan påföljande dag. Man bör icke begära, att tidpunkten skall bestämmas till att överallt och för varje del av länet vara den bästa tänkbara, utan det är tillräckligt mycket vunnet, om blott sådan uppenbar rovdrift av omogna bär kan förhindras, som hittills är vanlig och varom motionen ger påtagliga exempel. Man torde härvid kunna ha fullt förtroende till länsstyrelsernas omdöme.

Såsom ett skäl mot den ifrågasatta lagstiftningen framhålles vidare av länsstyrelsen i *Stockholms* län, att det ur jordägares synpunkt måste te sig som ett betänkligt intrång, att han icke finge plocka lingo på sin egen mark, när han ansåge tiden därför vara inne. Även länsstyrelsen i *Jämtlands* län anför som ett skäl mot lagstiftningen det ingrepp i den jordägaren tillkommande rätt att förfoga över honom tillhöriga nyttigheter, lagstiftningen skulle medföra. Länsstyrelsen i *Västmanlands* län anser, att det allmänna rättsmedvetandet knappast är moget för att väl upptaga ett temporärt förbud mot lingo-plockning.

Vad det närmare innehållet av en lagstiftning i ämnet angår, förorda nästan alla länsstyrelser, vilka uttalat sig härom, bestämmelser i huvudsaklig överensstämmelse med 1918 års förslag. Flera länsstyrelser framhålla därvid särskilt, att tillkomsten av förbud mot plockning av lingo före viss dag bör göras beroende av framställningar från såväl hushållningssällskap som landsting. Att dylikt förbud bör utfärdas endast beträffande område, där under nuvarande förhållanden olägenheter i synnerlig grad framträtt, framhålles av länsstyrelsen i *Västernorrlands* län. Länsstyrelsen i *Jönköpings* län anser, att ej endast förbud mot plockning

av lingon bör utfärdas utan även förbud mot transport och saluförande av lingon före viss dag. Länsstyrelsen i *Hallands* län föreslår i första hand, att Kungl. Maj:t skulle för lingonplockningens början fastställa en efter ortens vanliga klimatiska förhållanden avvägd, för flera år gällande tid såsom fallet är beträffande fridlysningstider för djur.

Såsom ett alternativ till förbud mot plockning av lingon före viss dag förordar länsstyrelsen i *Uppsala* län det av länets hushållningssällskaps förvaltningsutskott framställda förslaget om ett allmänt gällande förbud mot skövlande av uppenbarligen omogna lingon. Ett annat förslag avsett att ersätta den av riksdagen ifrågasatta lagstiftningen framställs av länsstyrelsen i *Västmanlands* län, vilken, såsom jag redan nämnt, ej ansett sig kunna tillstyrka lagstiftning om förbud mot plockning av lingon före viss dag. Denna länsstyrelse föreslår istället införande av förbud mot export av lingon, bland vilka omogna sådana uppenbarligen inginge till avsevärd myckenhet, eller ock exportavgift på sådana lingon. Härigenom skulle uppmärksamheten på ett effektivt sätt fästas på angelägenheten av att lingonskörden verkställdes på ett omsorgsfullt sätt och en kvalificerad vara med därav härflytande högre pris skulle åstadkommas för exportmarknaden och i sin mån inverka på hemmamarknadens standard.

Ehuru första lagutskottet vid 1928 års riksdag i sitt utlåtande i frågan uttalat, att den begärda utredningen icke borde utsträckas att omfatta jämväl spörsmålet, huruvida någon förmånsrätt vid utnyttjandet av bär-tillgången kunde tillförsäkras jordägaren, hava ett flertal länsstyrelser uttalat sig härom. Länsstyrelsen i *Kronobergs* län anser, att de missförhållanden, som nu råda med avseende å lingonskördens tillvaratagande, i första hand böra avhjälpas genom en lagstiftning, som tillerkänner ägare eller innehavare av jord rätt att med andras uteslutande förfoga över därå vilt växande bär. Även länsstyrelserna i *Kristianstads* och *Älvsborgs* län anse, att lingon böra tillhöra markägaren. Länsstyrelsen i *Jönköpings* län förmenar det vara med både rättvisa och billighet överensstämmande, att vederbörande markägare beredes tillfälle att taga vara på åtminstone någon del av de å hans egen mark växande lingonen genom att tillförsäkras en viss tids ensamrätt till lingonplockning, räknat från första tillåtna dag. Av länsstyrelsen i *Skaraborgs* län ifrågasättes, huruvida icke i en lagstiftning om förbud mot plockning av lingon före viss dag borde stadgas den inskränkningen, att förbudet icke skulle gälla markägarna, eller att dessa skulle förbehållas förmånsrätt till plockning under viss tid, exempelvis 7—10 dagar. Rätt för ägare eller innehavare av lingonbärande mark att oavsett förbud tillgodogöra sig bären förordas även av länsstyrelsen i *Blekinge* län. Slutligen föreslår länsstyrelsen i *Västerbottens* län, att jordägare skulle vara oförhindrad att å sin mark för eget behov plocka lingon före den dag, som eljest kungjorts såsom tillåten för lingonplockning.

Vid länsstyrelsens i *Östergötlands* län utlåtande är fogat av länsstyrelsen inhämtat yttrande från länets *skogsvårdsstyrelse*. Däri meddelar

skogsvårdsstyrelsen, att det även i Östergötland synnerligen ofta förekommer, att lingon plockas så tidigt, att de knappast äro halvmogna. Huruvida en lagstiftning om förbud mot plockning av lingon före viss dag fullständigt skulle kunna råda bot för nämnda missförhållande anser skogsvårdsstyrelsen med hänsyn till svårigheten att kontrollera lagens efterlevnad kunna diskuteras, men då en dylik lagstiftning i alla fall åtminstone borde kunna förhindra handeln med omogna bär och även lämna vederbörande jordägare möjlighet att intill en viss dag i någon mån hålla sina marker fria från lingonplockare, därmed alltid något vore vunnet, tillstyrker skogsvårdsstyrelsen en lagstiftning ungefär i överensstämmelse med 1918 års förslag. Länsstyrelsen i Jönköpings län har inhämtat yttrande av *Jönköpings länsavdelning av Smålands skogsägareförening*, vilket yttrande finnes fogat vid länsstyrelsens utlåtande. Föreningen, som anser det otvivelaktigt, att tiden för lingonplockningen sista åren framflyttats på ett sätt, som allvarligt skadar skördens kvalitet, föreslår som medel att rätta detta missförhållande förbud mot saluförande och plockning av lingon före viss dag. Tillika förordar föreningen, att markägare tillförsäkras en viss tids ensamrätt räknat från första tillåtna plockningsdag för att erhålla tillfälle att taga vara på åtminstone någon del av å egen mark växande bär.

Statistik. Till belysande av den förevarande frågans ekonomiska innebörd får jag meddela följande uppgifter om myckenhet och värde av lingonexporten:

År	Kvantitet milj. kg.	Värde milj. kr.	År	Kvantitet milj. kg.	Värde milj. kr.
1911	1.6	0.8	1921	1.1	0.5
1912	4.1	1.0	1922	0.2	0.1
1913	3.2	0.8	1923	0.2	0.1
1914	3.1	0.9	1924	2.8	1.2
1915	3.6	1.7	1925	2.6	1.1
1916	1.8	1.1	1926	0.4	0.2
1917	0.2	0.2	1927	1.0	0.5
1918	0.5	1.3	1928	1.7	0.9
1919	1.8	0.7	1929	4.1	1.4
1920	1.1	1.6			

*Departements-
chefen.* Den i ärendet föreliggande utredningen giver vid handen, att i vissa trakter av vårt land lingon i stor utsträckning skördas, innan de ännu uppnått härför lämplig mognad. Detta förhållande är ägnat att medföra uppenbara olägenheter såväl med avseende å skördens tillvaratagande och utnyttjande här i landet som vid den avsevärda exporten av lingon, vilken lätt torde kunna ogynnsamt påverkas genom den nedsättning i lingonens kvalitet, som blir en följd av den förtidiga avplockningen. Det synes mig fördenskull vara av vikt, att anordningar vidtagas, vilka möj-

liggöra förhindrandet av dylika olägenheter. Detta synes mig lämpligast kunna ske genom förbud mot plockning av lingon före viss dag. På skäl som av dåvarande chefen för jordbruksdepartementet anfördes den 5 april 1918 anser jag nämligen icke lämpligt att stadga ett allmänt förbud mot plockning av omogna lingon. Ej heller synes kunna förordas att, såsom en länsstyrelse föreslagit, införa förbud mot export av lingon, bland vilka omogna sådana uppenbarligen inginge i avsevärd myckenhet, eller exportavgift å sådana lingon. Ett sådant förbud torde icke i väsentlig grad undanröja föreliggande missförhållanden, så mycket mindre som för tidigt skördade lingon kunna förvaras för eftermognad och då torde bliva svåra att skilja från lingon, vilka avplockats mogna.

Utan tvivel komma svårigheter att möta att vid stadgande av förbud mot lingonplockning före viss dag fastställa slutdagen för förbudet liksom att övervaka förbudets efterlevnad. De betänkligheter, som härutinnan möta, synas mig dock ej vara av beskaffenhet att få förhindra genomförandet av nödiga föreskrifter i ämnet. Det kan ej begäras, att sagda dag skall, även inom en jämförelsevis begränsad trakt, kunna motsvara de olika skiftningar i mognadens framskridande, som där förefinnas. Man får åtnöjas med att dagen fastställas sålunda, att praktiskt sett lingonen å trakten i allmänhet kunna antagas vara mogna. Även härigenom torde dock åtskilligt vinnas. Särskilt torde en dylik ordning kunna verksamt bidra till, att veckovis i förväg skeende rusning till lingonplatserna förekommes. Vad angår förbudets övervakande torde säkerligen kunna förutses att, åtminstone därest överträdelser av plockningsförbudet i större utsträckning skulle äga rum, vederbörande jordägare eller andra intresserade komma att tillse, att överträdelserna beivras.

Jag kan ej heller finna, att avgörande betydelse bör tillmätas den av ett par länsstyrelser framförda synpunkten, att ett förbud mot plockning av lingon före viss dag skulle innebära ett betänkligt intrång i vederbörande jordägares rätt. Intrånget torde ej vara större än som följer exempelvis av nu gällande förbud mot jakt under viss tid eller vissa andra allmänna föreskrifter inom jordbrukshushållningens område.

Emellertid måste försiktighet iakttagas vid plockningsförbuds införande, så att det icke kommer till tillämpning inom områden, där detsamma är obehövt eller eljest olämpligt, utan stadgas endast för trakter, där ett starkt behov av dylikt förbud gjort sig gällande och en mera allmän folkmening önskar det. På grund härav synes mig nödvändigt att, såsom i 1918 års förslag ifrågasatts, medgiva förbudets begränsning till viss trakt samt att göra införandet av förbud beroende av framställning från såväl landsting som hushållningssällskap. En ytterligare garanti för att nyssnämnda synpunkter skola röna tillbörligt beaktande synes mig kunna vinnas genom att låta det slutliga avgörandet, huruvida förbud skall stadgas eller icke, bliva beroende av Kungl. Maj:ts prövning.

I övrigt synas mig bestämmelserna i 1918 års förslag i stort sett ändamålsenliga och lämpliga. Dock synes mig förbud icke rimligen böra gälla för sådant fall, att lingon förtäras omedelbart i samband med avplockningen.

I 1918 års förslag föreslog jordbruksutskottet några mindre ändringar. Utskottet anförde härom:

I 6 § föreskrives, att beslagtagna vara må, utan avvaktan å domstols beslut i målet, försäljas å offentlig tillkännagiven auktion. Den allmän åklagare sålunda lämnade rätten att utan att avvakta målets utgång försälja beslagtagna lingon å auktion synes utskottet väl omständlig och dyrbar i de fall, då den beslagtagna varan endast är av obetydligt värde. Att i sådant fall lämna åklagaren öppet att sälja varan även under hand, lärer, enligt utskottets förmenande, icke kunna medföra någon fara med hänsyn till ägarens av lingonen eventuella rätt till ersättning för dessa. Bestämmelsen att auktionen skall vara »offentlig tillkännagiven», torde lämpligen böra utbytas mot föreskrift att försäljningen skall ske å *offentlig* auktion. Orden »i sådant fall» i andra punkten av 6 § synas lämpligen böra utgå.

Vidare har i första stycket av 8 § i förslaget föreskrivits, att däri angivna bestämmelser och erinran skall genom länsstyrelsens försorg införas i länskungörelserna och i »tidning inom orten». Då i ett flertal fall bestämts, att meddelanden av ifrågavarande slag skola införas i en eller flera tidningar inom orten, torde det, på sätt utskottet förut i flera dylika fall framhållit, vara lämpligt, att jämväl i nu förevarande lag föreskrives, att offentliggörandet skall ske i *en eller flera tidningar inom orten*.

De av utskottet sålunda föreslagna ändringarna synas mig befogade.

Att, såsom en länsstyrelse föreslagit, stadga förbud jämväl mot transport och saluförande av lingon under tid, då plockning av sådana är förbjuden, synes mig knappast erforderligt eller ens lämpligt. Med hänsyn bland annat till förbudens lokala begränsning och den omständigheten, att i trakter, som angränsa varandra, olika tider för förbudets upphörande skulle kunna stadgas, skulle efterlevnaden av ett dylikt förbud näppeligen kunna övervakas.

Slutligen vill jag anmärka, att det icke synes mig lämpligt att vid stadgande av förbud mot plockning av lingon före viss dag giva jordägaren någon förmånsrätt. Detta är en från nu föreliggande förslag fristående fråga, sammanhängande med det omtvistade spörsmålet om jordägares särskilda rätt till å hans mark växande vilda bär.

I enlighet med vad jag sålunda anfört har inom jordbruksdepartementet upprättats förslag till förordning om förbud mot plockning av lingon före viss dag.

Departementschefen uppläser härefter nämnda författningsförslag och hemställer, att detsamma måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Vid protokollet:

Joh:s Thygesen.
